

31. Пістунов І.М. Нейромережеві технології економіці та фінансах з розрахунками на комп'ютері [Електронний ресурс] / І. М. Пістунов, О. П. Антонюк / Нац. гірн. ун-т. — Д. : НГУ, 2014. — 105 с.

32. Соколов Ю.Н. Компьютерные технологии в задачах природы и общества // Ч. 2. Модель Лотки-Вольтерра «хищник — жертва» в задачах экономики / Ю. Н. Соколов, А. Ю. Соколов, В. Н. Илюшко // Радио-електронні і комп'ютерні системи. — 2010. — № 3 (44). — С. 20-25.

УДК 311.3:339.72

Єрін Д. Л., к.е.н., доцент,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЗИЦІЯ В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ІНДИКАТОРІВ

АННОТАЦІЯ. Розглядається «Міжнародна інвестиційна позиція» як джерело інформації про міжнародні потоки капіталу, про масштаби і ступінь інтеграції національної фінансової системи до глобального середовища.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: міжнародна фінансова інтеграція, міжнародна інвестиційна позиція, валові зовнішні фінансові активи і зобов'язання, відкритість економіки

АННОТАЦИЯ. Рассматривается «Международная инвестиционная позиция» как источник информации о международных потоках капитала, о масштабах и степени интеграции национальной финансовой системы в глобальную среду.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: международная финансовая интеграция, международная инвестиционная позиция, валовые внешние финансовые активы и обязательства, открытость экономики

ANNOTATION. The international investment position is considered as a source of information on international capital flows, the scale and degree of integration of the domestic financial system in the global environment, openness of the economy.

KEY WORDS: international financial integration, international investment position, gross external financial assets and liabilities.

Постановка проблеми. З розгортанням процесу глобалізації посилюється відкритість національних ринків і економічна взаємозалежність країн, нових рис набуває міжнародний рух капіталу. Міжнародна фінансова інтеграція як одна із форм фінансової глобалізації створює для національних економік важливі переваги: розширюються зв'язки з основними учасниками глобального фінансового ринку; зростають обсяги прямих іноземних інвестицій і фінансової допомо-

ги з боку міжнародних фінансових організацій. Водночас загальна взаємозалежність національних фінансових систем ускладнює архітектуру фінансових ринків і породжує їх нестабільність, зростають загрози дисбалансів і дестабілізуючих процесів у сфері фінансів (вивезення капіталу, дефіцит платіжного балансу і нарощення зовнішнього боргу, залежність тенденцій на внутрішньому фінансовому ринку від кон'юнктури на світових ринках). Складне переплетення позитивних і негативних впливів фінансової глобалізації актуалізує необхідність об'єктивного і всебічного аналізу процесу інтеграції національної фінансової системи до глобального середовища, оцінювання стану зовнішніх фінансів як одного з важливих детермінантів стабільності економіки та підтримання макроекономічної рівноваги.

Концептуально міжнародна фінансова інтеграція країни взаємопов'язана з відкритістю національної економіки для потоків капіталу. Чим вища відкритість економіки країни, тим більші потоки капіталу перегинають її кордони, і навпаки. Повну і всебічну інформацію про міжнародні потоки капіталу містить статистичний звіт *Міжнародна інвестиційна позиція* (далі — МІП), що відображає всі накопичені запаси зовнішніх фінансових активів і зобов'язань (пасивів) країни на певний момент часу, структура їх кореспондує з відповідними статтями фінансового рахунку платіжного балансу.

Ключовим компонентом МІП є підсумкове сальдо між активами і пасивами — *чиста міжнародна інвестиційна позиція*. Знак сальдо (–,+) вказує на стан зовнішніх фінансів: якщо сальдо позитивне, країна є чистим кредитором по відношенню до *Іншого світу*, якщо негативне — країна є чистим боржником, тобто чиста міжнародна інвестиційна позиція розглядається як барометр стану зовнішніх фінансів [2, 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади визначення валових показників МІП, забезпечення їх адекватності масштабам національної економіки і рівню інтегрованості економіки в процес міжнародного руху капіталу присвячені наукові праці великої когорти зарубіжних і вітчизняних учених, серед них: О. Кириченко [2], І. Крупка [3], Д. Лук'яненко [4], Л. Нечипорук [7], Л. Петкова [8], Дж. А. Хансон [1], П. Хонохан [1], О. Шпенюк [9] та ін. Вагомий внесок у розв'язання проблеми оцінювання впливу глобалізації на стабільність національних фінансових ринків зробили експерти МВФ і Світового банку.

Мета даного дослідження — оцінити рівень відкритості України для міжнародних потоків капіталу та ефективність цих потоків у контексті забезпечення стабільності функціонування національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні МПП складають відповідно до вимог 6-го видання Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції (МВФ, 2009). Фінансові компоненти МПП в активах і пасивах класифікують [5]:

- за функціональними категоріями: прямі, портфельні, інші інвестиції; в активах окрему позицію займають резервні активи;
- за економічними секторами резидента: центральний банк, депозитні корпорації (крім центрального банку), сектор загального державного управління, інші сектори. Сектор економіки визначається залежно від того, на чіях рахунках обліковуються кошти — Міністерства фінансів чи Національного банку України.

Згідно з принципами реєстрації зовнішньоекономічних операцій залишки на рахунках МПП оцінюються в доларах США. При цьому активи і пасиви, номіновані в гривнях та інших іноземних валютах, перераховуються в долари за офіційними курсами, що склалися на дату оцінювання.

Активи і пасиви МПП України досить динамічні, що проілюстровано на рис. 1. За 2005–2013 рр. активи МПП зросли у 4,9 разу, пасиви — у 5,3 разу, сягнувши на початок 2014 р. рівня 138,9 і 215,2 млрд дол. Випереджальні темпи зростання пасивів спричинили погіршення міжнародної інвестиційної позиції — від’ємне сальдо між активами і пасивами за цей період збільшилось у 6,3 разу (на 64,1 млрд дол.). Найстрімкіше падіння цього показника відбулося за 2011–2013 рр. (щороку в середньому на 20 %); на початок 2014 р. від’ємне значення чистої МПП сягнуло 76,2 млрд дол.

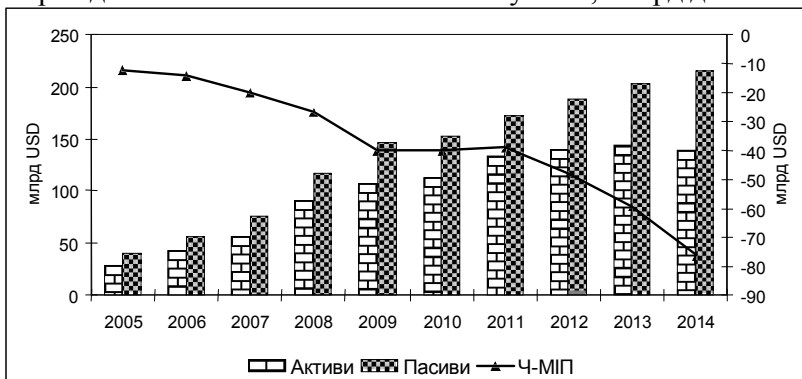
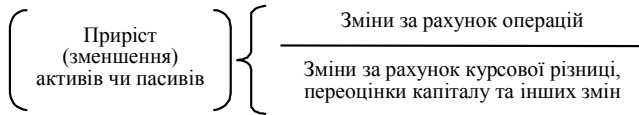

Рис. 1. Динаміка зовнішніх активів і пасивів МПП України за 2005–2013 рр.

Джерело: Складено за даними [6].

Зміни в балансі активів і пасивів МПП розкладаються за джерелами формування:

Як свідчать дані табл. 1, у 2013 р. зміни і в активах і пасивах МПІ України відбулися переважно за рахунок операцій.

Таблиця 1

ЗМІНИ В АКТИВАХ І ПАСИВАХ МПІ УКРАЇНИ У 2013 р.*

Позиція на	Млрд дол. США		
	Активи	Пасиви	Чиста інвестиційна позиція (-)
01.01.2013	143,8	203,3	-59,4
01.04.2013	143,2	205,8	-62,6
01.07.2013	139,9	204,6	-64,7
01.10.2013	139,9	210,0	-70,1
01.01.2014	138,9	215,2	-76,2
Зміна за рік	-4,9	+11,9	+16,8
у т.ч за рахунок операцій	-4,3	+12,4	+16,7
Курсова різниця	-0,6	-0,5	+0,1

Джерело: Складено за даними [6].

Сумарний обсяг накопичених запасів зовнішніх активів *FA* і зовнішніх зобов'язань *FL* характеризує масштаб відкритості національної економіки для потоків капіталу, а співвідношення цього обсягу з валовим внутрішнім продуктом — ступінь Міжнародної фінансової інтеграції країни (*International financial integration*):

$$IFI = (FA + FL) / GDP,$$

де *IFI* — ступінь міжнародної фінансової інтеграції; $(FA + FL)$ — запаси валових зовнішніх фінансових активів і зобов'язань; *GDP* — валовий внутрішній продукт.

IFI розглядається як один із базових індикаторів взаємозв'язку окремої країни з міжнародним ринком капіталу. Розрахунок його на підставі акумульованих обсягів зовнішніх активів і зобов'язань збігається з теоретичною концепцією відкритості національної економіки для руху капіталу.

Складну траєкторію процесу інтеграції України до глобального фінансового ринку ілюструє рис. 2. Крива динаміки індикатора *IFI* за 2006–2013 рр. свідчить про зміну векторів тренду залежно від макроекономічної ситуації в країні і світі: помірна

фінансова інтеграція України в передкризовий період (2006–2008 рр.); гальмування процесу у період фінансової кризи (2008–2009 рр.), нестабільність посткризового відновлення.

До 2010 р., завдяки активізації зовнішніх запозичень, переважно за рахунок позик від МВФ і виходу на міжнародні ринки облігацій, значення *IFI* стрімко зростає, сягнувши рівня 226,3 %, проте уже у 2011 р. висхідний тренд *IFI* змінюється на спадний. Через низьку якість інвестиційного клімату зменшився потік іноземних інвестицій. У 2012 р. вперше за період дослідження так званий *міграційний капітал* перевищив чисте сальдо прямих іноземних інвестицій у країну. Рівень зовнішньої заборгованості країни набув критичних значень.

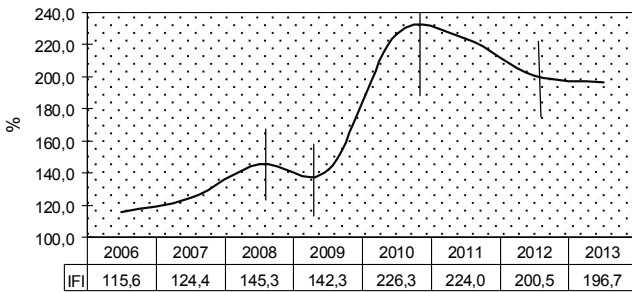

Рис. 2. Динаміка міжнародної фінансової інтеграції України

Джерело: Складено за даними [6].

На початок 2014 р. у структурі зовнішніх активів найвагомими складовими були валюта і депозити (71,2 %) та резервні активи (14,7 %); у структурі пасивів переважали довгострокові кредити (30,4 %), прямі іноземні інвестиції в Україну (36,7 %) та портфельні інвестиції в інструменти боргу (14,3 %).

Серед компонентів МПП особливу роль відіграють резервні активи, до складу яких входять: монетарне золото, іноземні валюти та інші фінансові активи, виражені в іноземній валюті, банківські депозити, урядові цінні папери, акції приватних підприємств, фінансові деривативи та ін.

Основне призначення золотовалютних резервів — фінансування і регулювання дисбалансів зовнішніх платежів, насамперед покриття дефіциту платіжного балансу країни та стабілізація курсу національної валюти. Відповідність наявного обсягу резервів потребам країни визначається порівнянням їх з обсягами міжнародних операцій, зокрема з обсягом імпорту, сальдо платіжного балансу, зовнішнім боргом, рухом короткострокових і довго-

строкових капіталів. Динаміку міжнародних резервів НБУ проілюстровано на рис. 3.

На початок 2006 р. обсяг резервів становив 9,5 млрд доларів або 13,6 % розміру активів МІП, за 2006–2008 рр. завдяки стабільному економічному зростанню обсяг їх зріс у 3,4 разу, сягнувши рівня 32,5 млрд доларів. Світова фінансова криза 2008–2010 рр. внесла корективи в тенденцію резервних активів. Через необхідність покриття щорічного дефіциту торговельного і платіжного балансів, підтримання курсу гривні та погашення державного зовнішнього боргу обсяг резервів на кінець 2013 р. зменшився до 20,4 млрд, а за перше півріччя 2014 р. — ще на 3,3 млрд доларів.

Статистичним вимірником міжнародної валютної ліквідності країни є відношення обсягу резервних активів до тижневого імпорту товарів і послуг:

$$\frac{\text{Резервні активи}}{\text{Тижневий імпорт}} = \frac{\text{Резервні активи}}{\text{Імпорт товарів і послуг} / 52}$$

Це відношення показує тривалість періоду, за який наявні ліквідні резерви можуть забезпечити фінансування імпорту. У міжнародній практиці достатнім вважається трьохмісячне покриття імпорту товарів і послуг, тобто у випадку різкого падіння експортних доходів економіка країни протягом 12 тижнів спроможна адаптуватися до зовнішнього шоку і провести заміщення імпорту. У 2014 р. міжнародна валютна ліквідність України впала до критичної межі — на 01.07.2014 14,2 тижня. До того ж погіршилася якість резервів — більше половини (53,0 %) становили неліквідні активи (довгострокові боргові цінні папери).

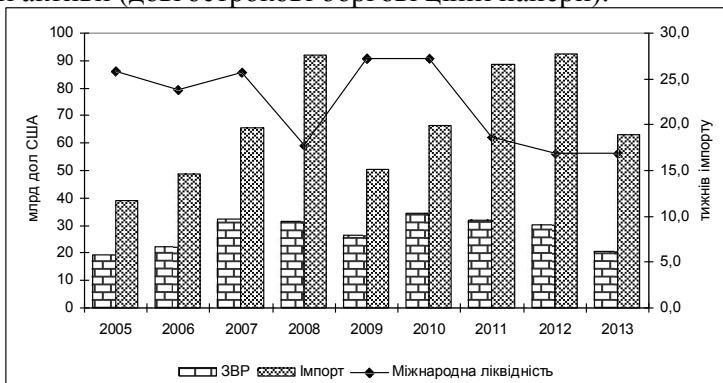

Рис. 3. Динаміка золотовалютних резервів НБУ за 2005–2013 рр.

Джерело: Складено за даними [6].

Висновки. Українська економіка за період ринкової трансформації досягла високого рівня зовнішньоекономічної відкритості в усіх її складових: зовнішньоторговельній, фінансовій, соціальної, політичній. У рейтингу 2013 р. Україна за індексом глобалізації посіла 47 місце із 207 країн, зокрема: 64 місце — за економічною складовою, 69 — за соціальною і 42 — за політичною складовою [10]. Позитивні ефекти міжнародної фінансової інтеграції для України полягають у залученні значних фінансових ресурсів у формі інвестицій та довгострокових пільгових кредитів, а також виходу національних агентів на міжнародні фінансові ринки.

Проте високий рівень зовнішньоекономічної відкритості не став запорукою підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни [7, 8].

Як свідчить аналіз показників МПП, зростає залежність українського фінансового ринку від глобальних потоків капіталу, погіршуються показники національної безпеки і послаблюються позиції країни в геополітичному просторі.

Отже, в системі заходів державного регулювання процесів міжнародної фінансової інтеграції провідним завданням має стати оптимізація структури фінансових потоків, спрямована на ефективне використання переваг від інтеграції та одночасне попередження або послаблення загроз фінансовій безпеці України.

Література

1. Глобализация и национальные финансовые системы ; [пер. с англ. ; под ред. Дж. А. Хансона, П. Хонохана, Дж. Маджони]. — М. : Весь мир, 2005. — 320 с.
2. *Кириченко О.О.* Аналіз міжнародної інвестиційної позиції як показника міжнародної фінансової інтеграції / О. О. Кириченко // Аналітико-інформаційний журнал «Схід». — 2007. — № 2 (80). — С. 42-45.
3. *Крупка І.М.* Фінансовий ринок України та міжнародні фінансові потоки / І. М. Крупка // Фінанси України : науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал. — 2009. — № 12. — С. 104-116.
4. *Лук'яненко Д. Г.* Глобальна економічна інтеграція : монографія / Д. Г. Лук'яненко. — К. : Національний підручник, 2008. — 220 с.
5. Методичний коментар до статистики зовнішнього сектору України (відповідно до 6-го вид. Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <<http://www.bank.gov.ua>>
6. Міжнародна інвестиційна позиція [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <<http://www.bank.gov.ua>>
7. *Нечипорук Л.В.* Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації / Л.В. Нечипорук : зб. наук. праць НУДПСУ. — 2012. — №1. — С. 281-298.

8. Петкова Л.О. Інтеграція України до світового фінансового простору в міжнародних співставленнях та макроекономічній динаміці / Л. О. Петкова // Фінансовий простір. — 2013. — № 1 (9). — С. 15-22.

9. Шпенюк О.Є. Вплив фінансової глобалізації на розвиток національної економіки / О. Є. Шпенюк // Економіка і прогнозування. — 2014. — № 1. — С. 145-159.

10. 2013 KOF Index of Globalization [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <<http://globalization.kof.ethz.ch>.

УДК 330.46 : 519.866

Ткаченко М. А., магістр,
аспірант кафедри інформаційного менеджменту
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

KNOWLEDGE MANAGEMENT AS A COMPONENT OF IT PROJECT RISK MANAGEMENT

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто шляхи розв'язання проблеми ефективного управління ризиками проектів у сфері інформаційних технологій. Проаналізовано сучасні напрями удосконалення процесів управління ризиками проектів у сфері інформаційних технологій і запропоновано підхід, заснований на практиках управління знаннями проекту.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены пути решения проблемы эффективного управления рисками проектов в сфере информационных технологий. Проанализированы современные направления усовершенствования процессов управления рисками проектов в сфере информационных технологий и предложен подход, основанный на практиках управления знаниями в проекте.

ANNOTATION. In the article, the ways of solving the problem of effective IT project risk management are considered. Modern directions of improving IT project risk management processes are analyzed and the approach based on project knowledge management techniques is proposed.

Problem statement. IT projects tend to be the most complex and costly. According to different estimates, only 30-40 per cent of IT projects are delivered on time and within the budget frames [1]. Constant changes of users' needs, new tools and new technologies stipulate corresponding changes within the course of the project and force the project team to make decisions under conditions of uncertainty, which, in its turn, generates a large number of risks. Subsequent to the aforementioned, effective IT project management, including risk management, becomes a key factor in the success of the project.